

PINOKIS

Ištraukos, pagrįstos žmogaus teisėmis.

1. TEISĖ Į MOKSLĄ IR ŠVIETIMĄ

II veiksmas (ištrauka)

(Svirplys atsitraukia atokiau, o scenoje pasirodo Pinokis. Jis patenkintas žvangina auksinukais, kuriuos gavo iš Ugniarijo ir ketino nunešti tėtei Džepetui)

PINOKIS:

- *Nuo šiol būsiu geras berniukas ir klausysiu tėtės Džepeto. Nusipirksiu naują elementorių, eisiu į mokyklą, stropiai mokysiuosi ir tapsiu žmogumi. Protingu ir išmintingu! (vis barškina monetomis ir linksmas pasakoja). Tiesą sakė senasis svirplys „Nepaklusniems vaikams negali sektis šiame pasaulyje“. Patyriau tai savo kailiu, nes išgyvenau begales bėdų. O kiek kartų vos galo negavau, net visas kūnas girgžda apie tai prisiminus...(jau liūdnai pasakoja).*

(Jam bekalbant scenoje pasirodo Lapinas ir Katinas. Du savanaudžiai sukčiai ir melagiai, kurie vis ieško iš ko pasipelnyti, ką apgaut ar nuskriausti. Jiems svarbiausia, kad patiems būtų gerai).

LAPINAS (nutaisęs malonų balsą, kreipiasi į Pinokį):

- *Ir ką gi tu veiksi su tomis monetomis?*

PINOKIS:

-Pirmiausia tai nupirksiu tėtei Džepetui naują švarką, auksuotą, sidabruotą su deimantinėmis sagon, sau - elementorių ir keliausiu į mokyklą, kad tapčiau protingu žmogumi. Ir dar riestainiams liks (patenkintas vėl barškina monetomis, lyg erzintų pakeleivius).

Teisė į mokslą pradėjo vystytis dar Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje. 17a. Rusijos imperijai užėmus šalį, buvo uždrausta spauda lotyniškais raidėmis ir net pati lietuvių kalba. Lietuvai atgavus nepriklausomybę po Pirmojo pasaulinio karo buvo įvestas privalomas nemokamas keturmetis pradinis mokslas visiems 7–11 metų vaikams, tai ir vėl suteikė galimybę jaunuoliams mokytis. O šiais laikais mokslas tapo privalomas mokiniams iki 16 metų.

Lietuvos konstitucijos 41 straipsnis:

Asmenims iki 16 metų mokslas privalomas. Mokymas valstybinėse ir savivaldybių bendrojo lavinimo, profesinėse bei aukštesniosiose mokyklose yra nemokamas. Aukštasis mokslas prieinamas visiems pagal kiekvieno žmogaus sugebėjimus. Gerai besimokantiems piliečiams valstybinėse aukštesniosiose mokyklose laiduojamas nemokamas mokslas.

Vaiko teisių konvencija (Lietuva prie Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos prisijungė 1992 03 01, ratifikavo 1995 07 03, Konvencija įsigaliojo 1995 07 21)

28 straipsnis

1. Valstybės dalyvės pripažįsta vaiko teisę mokytis. Siekdamos palaipsniui šią teisę įgyvendinti ir sudaryti vienodas galimybes, jos:

a) įveda nemokamą ir privalomą pradinį lavinimą;

b) skatina tobulinti įvairias tiek bendrojo, tiek profesinio viduriniojo lavinimo formas, rūpinasi, kad jis būtų prieinamas visiems vaikams, ir imasi tokių priemonių kaip nemokamo lavinimo įvedimas, o prireikus ir finansinės paramos teikimas;

c) užtikrina mokomosios ir profesinės bei orientuojančios informacijos ir medžiagos prieinamumą visiems vaikams:

e) imasi priemonių, skatinančių nuolat lankyti mokyklą ir mažinančių moksleivių, paliekančių mokyklą, skaičių.

2. Valstybės dalyvės imasi visų reikiamų priemonių, kad drausmė mokyklose būtų palaikoma metodais, atspindinčiais pagarbą vaiko orumui atitinkamai pagal šios Konvencijos reikalavimus.

3. Valstybės dalyvės skatina ir plėtoja tarptautinį bendradarbiavimą sprendžiant švietimo problemas. Ypač jos siekia prisidėti prie tamsumo ir neraštingumo visame pasaulyje panaikinimo ir sudaryti galimybę naudotis mokslo ir technikos žiniomis bei šiuolaikiniais mokymo metodais. Šiuo atveju ypač daug dėmesio reikia skirti besivystančių šalių poreikiams.

Visuotinė žmogaus teisių deklaracija

26 straipsnis

1. Kiekvienas turi teisę į mokslą. Mokslas, bent jau pradinio ir pagrindinio išsilavinimo lygmenų, yra nemokamas. Pradinis mokslas yra privalomas. Techninis ir profesinis mokymas yra visuotinai prieinamas, o aukštasis mokslas vienodai prieinamas visiems pagal kiekvieno sugebėjimus.

2. Mokslas yra skirtas tam, kad visais atžvilgiais būtų ugdoma žmogaus asmenybė ir kad būtų didinama pagarpa žmogaus teisėms ir pagrindinėms laisvėms. Jis turi skatinti visų tautų, rasinių arba religinių grupių savitarpio supratimą, pakantumą ir draugystę, taip pat turi padėti toliau plėtoti Jungtinių Tautų taikos palaikymo veiklą.

3. Tėvai turi pirmumo teisę parinkti savo vaikams mokymą.

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija (2016/c 202/02)

14 straipsnis. Teisė į mokslą

1. Kiekvienas turi teisę į mokslą; profesinis ir tęstinis mokymas turi būti prieinamas visiems.
2. Ši teisė apima galimybę nemokamai įgyti privalomąjį išsilavinimą.
3. Laisvė steigti demokratiniiais principais grindžiamas mokymo įstaigas ir tėvų teisė užtikrinti savo vaikų švietimą ir mokymą pagal savo religinius, filosofinius ir pedagoginius įsitikinimus turi būti gerbiamos pagal jų įgyvendinimą reglamentuojančius nacionalinius įstatymus.

2. TEISĖ Į ASMENS ORUMO NELIEČIAMUMĄ

I veiksmas (ištrauka)

(Pinokis pasislepia, vėl pasirodo svirplys).

SVIRPLYS:

- *Nepaklausė mažasis nenaudėlis išminčiaus patarimo, neklausė ir tėtės Džepeto. Nepadėjo nei prašymai, nei barimas. Ir tai nežadėjo nieko gero. Jis nesimokė, nieko nedirbo, krėtė aibes visokių šunybių. Nudegė savo medines kojas užmigęs prie laužo, ir vėl Džepetas jam išdrožė naujas, nupirko elementorių ir prisakė keliauti į mokyklą. Pinokis jį pardavė ir nerūpestingai leido laiką teatre. Ten susitiko su daugybe lėlių ir juodabarzdžiu lėlininku Ugniariju, kuris norėjo sudeginti medinuką, kad išsivirtų sriubos, tačiau laimei viskas baigėsi laimingai. Galiausiai Ugniarijys Pinokiui davė penkias auksines monetas ir liepė jam nunešti juos tėčiui Džepetui, kad šis nusipirktų švarką ir pavalgyti. Kartais Pinokiui buvo gaila tėčio, tačiau nieko neišmanantį medinuką tuojau pat suviliodavo piktavaliai niekadėjai.*

III veiksmas (ištrauka)

*(Pasirodo Pinokis jis puikiai nusiteikęs, nes šalia jo gražuolė ŽYDRAPLAUKĖ FĖJA.
Abu jie linksmi šnekučiuojasi)*

PINOKIS:

- *Ar tu žinai, Žydraplauke, koks buvo mano gyvenimas po to, kai palikau tavo jaukius namus?*

ŽYDRAPLAUKĖ FĖJA:

- *Na, pasakok mažasis neklaūžada. Kas buvo po to, kai nukabinome tave nuo senojo qžuolo šakos? Nesidrovėk, papasakok. Kur tu buvai, ką matei, ką sutikai, kas tau dar nutiko?*

PINOKIS:

- *O taip, aš tikras keliauninkas. Buvau pašėlęs neklauzada medinukas. Nieko neklausiau, niekas man nerūpėjo, nes apie gyvenimą nieko nežinojau ir nesupratau.*

ŽYDRAPLAUKĖ FĖJA:

- *Tu taip ir nelankei mokyklos, nesimokei?Kodėl?*

PINOKIS:

- *Maniau, kad tai tuščias laiko švaistymas. Man atrodė, kad buvo įdomesnių dalykų. Kvailioti, peštis su kitais išdykėliais, tinginiauti, meluoti. Ieškoti nuotykių, bet per ilgą savo kelionių odisėją supratau, kad tokius neišmanėlius kaip aš gaudu sukčiai ir niekadėjai. Už savo piktus darbelius ne kartą buvau uždarytas į kalėjimą, pririštas prie būdos, mane vertė dirbti sunkius darbus, skendau, buvau pakliuvęs į ryklio nasrus-baugu net prisiminti...*

ŽYDRAPLAUKĖ FĖJA:

- *Nejau aplink vien blogis, Pinoki?*

PINOKIS:

- *Ne, tikrai ne. Kitaip čia nebūčiau. Savo kelionėse sutikau daug gerų žmonių, tokių kaip tu, Žydraplauke fėja. Patyriau daug gerų dalykų. Supratau, kad klydau. Jau žinau, kad yra dviejų tipų melas. Pirmas - „Kurio trumpos kojos“ ir antras - „Kurio ilga nosis“. Dabar tikrai žinau kaip gyventi toliau.*

ŽYDRAPLAUKĖ FĖJA:

- *Na, ir kaip gi tu gyvensi toliau?*

PINOKIS:

- *Nebemeluosiu ir tapsiu geru berniuku, ir mano nosis bus tokia kaip ir šitų visų vaikų, graži ir trumpa. Daug skaitysiu ir būsiu protingas, kad niekas manęs negalėtų skriausti. Nesipyksiu su tėte Džepetu ir kitais suaugusiais, nes jie nori, kad mums visiems būtų gera ir saugu gyventi!*

ŽYDRAPLAUKĖ FĖJA:

- *Žiūrėkit vaikai, Pinokio nosytė sutrumpėjo! Vadinsi tu tikrai nemeluoji ir daug ką supratai Pinoki, o Jūs vaikai?*

Buvimas kitokiu ar išsiskyrimas iš kitų nėra nieko baisaus ir mes turime priimti visokiausius žmones. Žmogaus teisę į orumo neliečiamumą garantuoja Lietuvos Respublikos Konstitucija, Europos žmogaus teisių konvencija. Joje įtvirtintos prigimtinės žmogaus teisės ir pagrindinės laisvės. Ji galioja visoms Europos Sąjungos narėms. Taip buvo uždrausti bet kokie žmogaus kankinimai, orumo žeminimas, žiaurus elgesys

Lietuvos Respublikos Konstitucija

21 straipsnyje įtvirtinta teisė į žmogaus asmens, jo orumo neliečiamumą. Šio straipsnio 2 dalyje nurodoma, kad žmogaus orumą gina įstatymas. Žmogaus orumo neliečiamumas suprantamas kaip draudimas žmogų kankinti, žeminti jo orumą, žiauriai su juo elgtis, taip pat nustatyti tokias bausmes.

Vaiko teisių konvencija

2 straipsnis

1. Valstybės dalyvės gerbia ir garantuoja visas šioje Konvencijoje numatytas teises kiekvienam vaikui, priklausančiam jos jurisdikcijai, be jokios diskriminacijos, nepriklausomai nuo vaiko, jo tėvų arba teisėtų globėjų rasės, odos spalvos, lyties, kalbos, religijos, politinių ar kitokių pažiūrų, tautybės, etninės ar socialinės kilmės, turto, sveikatos, luomo ar kokių nors kitų aplinkybių.

2. Valstybės dalyvės imasi visų reikiamų priemonių, kad vaikas būtų apsaugotas nuo bet kokios diskriminacijos ar bausmių dėl vaiko tėvų, teisių globėjų ar kitų šeimos narių statuso, veiklos, pažiūrų ar įsitikinimų.

23 straipsnis

1. Valstybės dalyvės pripažįsta, kad psichiškai ar fiziškai nepilnavertis vaikas turi gyventi pilnavertį ir prideramą gyvenimą, kuris garantuotų jo orumą, ugdytų pasitikėjimą savimi ir leistų aktyviai dalyvauti visuomenės veikloje.

2. Valstybės dalyvės pripažįsta nepilnaverčio vaiko teisę gauti ypatingą globą ir rūpinasi, jei yra lėšų, kad turinčiam į tai teisę vaikui ar atsakantiems už jo globą asmenims būtų suteikta parama, kurios prašoma ir kuri atitinka vaiko būklę ir jo tėvų ar kitų vaiką prižiūrinčių asmenų padėtį.

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija

21 straipsnis. Diskriminacijos uždraudimas 1. Draudžiama bet kokia diskriminacija, ypač dėl asmens lyties, rasės, odos spalvos, tautinės ar socialinės kilmės, genetinių bruožų, kalbos, religijos ar tikėjimo, politinių ar kitokių pažiūrų, priklausymo tautinei mažumai, turtinės padėties, gimimo, negalios, amžiaus, seksualinės orientacijos.

TEISĘ Į VARDĄ IR PILIETYBĘ

I veiksmas (ištrauka)

SVIRPLYS:

- *Ohoho, taip bent, kokia jauki aplinka (dairosi, stebisi, aikčioja, reaguoja į aplinką. Pamatęs publiką kilsteli akinius) ir kokia miela publika čia susirinkusi. Ar aš čia patekau? Ar manęs laukėt? O gal ne čia man reikėjo....kas dabar gali man pasakyti? Ai, nežinote kas aš toks? Taip taip, juk neprisistačiau, na, ko iš manęs norėti, juk aš jau amžiuje, kaip sakant nebe jaunuolis (nusišypso). Kaip Jums atrodo, kas aš esu? (žiūrovai spėlioja, pasakotojas su jais bendrauja, užduoda klausimų, vysto dialogą, pagal situaciją ir progai pasitaikius gražiai save pristato):*
- *Esu vabzzzdyys, skraidantis, čirškiantis šimtmetis svirplys. Dabar jau mažiau čirškiu, ir beveik nebegroju, pirštukai nebetokie smagūs... todėl turiu puikų lagaminą. Kaip Jums atrodo-kas yra? (publika spėlioja, vėl vyksta trumpas dialogas):*
- *Šitame lagamine yra PASAKA! O jeigu aiškiau, tai pasakos herojai. Aš labai noriu Jums papasakoti savo gyvenimo istoriją, į kurią buvau pakliuvęs visaiiii atsitiktinai, visai netikėtai. Noriu Jus supažindinti su nuostabiausia italų rašytojo Carlo Collodi pasakos herojais. Ar norėtumėte drauge trumpam nukeliauti į Italiją? Ar norėtumėte pamatyti paslaptingus lagamino gyventojus?Puiku!*

(publika šurmuliuoja, SVIRPLYS, skambant muzikai demonstratyviai pliaukšteli delnais.

Tuomet prie jo prisijungia artistai, kurie valdo ir įgarsina lėles. Jie atlieka spektaklio paruošimo darbus. Tuo tarpu SVIRPLYS toliau užima publiką supažindindamas su pasakos pradžia)

SVIRPLYS:

-Matote, turiu puikių draugų, kurie šio lagamino gyventojams įkvėpė gyvybės ir dvasios, suteikė jiems įvairiausius charakterius. Viską netrukus patys išvysite, tik reikia trupinėlio kantrybės, kaip sakydavo mano prosenelė: „iš asilo kantrybės pasimokyk...“

-Kadaise gyvenau labai toli, saulėtojoje Italijoje, vieno seno dailidės, kurį visi vadino VYŠNIA, namuose, ten viskas ir prasidėjo:

PINOKIS (girdisi Pinokio lėlės balsas, jo pačio dar nematyti);

- Oi, oi, nustok mane kutenti (krizena), baik sakau, tu mane kuteni...(tuo tarpu girdisi stuksenimas mediniu daiktu. Sodrų balsas atliepia: „kas čia kalba, nieko nesuprantu“ ir vėl stuksenimas).

SVIRPLYS (tyliai skambant muzikiniam fonui toliau kalbėjo):

-Taip taip mielieji, tai medžio pliauskelė prakalbo ir labai nustebino meistrą Vyšnią. Vėliau pas Vyšnią užsuko kaimynas Džepetas, kuris labai norėjo iš medinės pliauskelės išsidrožti šokančią lėlę ir drauge su ja apkeliauti pasaulį, taip užsidirbdamas sau pragyvenimui. Taip ir nutiko. Pas Džepetą prasidėjo medinuko gyvenimas pilnas gausybės neįtikėtinų istorijų ir nepakartojamų nuotykių. O aš, senas Džepeto namų gyventojas, buvau jaukiai įsitaisęs prie židinio ir stebėjau viską iš šalies.

Pinokis – tokį vardą medinei lėlei su didžiausia atsakomybe ir globa suteikė geraširdis Džepetas. Ir nuo tada tapo jo tėčiu. Jis tikėjo, kad tas vardas Pinokiui atneš laimę ir sėkmingą gyvenimą. Visas lėlės kūno dalis drožė labai atidžiai. Plaukus, kaktą, akis (rodo publikai ir kartu garsiai kalba) ir nosį, kuri stebėtinai ištįso. Po to ėmėsi burnos, liežuvio, smakro ir taip toliau...Staiga mažasis išdykėlis atgijo, sumirksėjo, pradėjo be perstojo kalbėti, tyčiotis iš tėčio Džepeto, judėti, spurdėti, net įspyrė jam. Tapo aišku, kad su juo nebus lengva, bet jau buvo per vėlu. Kartais man plaukai lyg „spagečiai“ piestu atsistodavo iš siaubo, o kartais būdavo labai liūdna dėl medinuko krečiamų išdaigų, dėl patirtų nuoskaudų ar nenusisėkusių darbų. Prireiktų kokios savaitės, jei norėčiau viską Jums papasakoti. Šiandien mes (ranka rodo į pasiruošusius artistus) parodysim trumpą istoriją iš Pinokio gyvenimo. Jeigu jus medinuko gyvenimas sudomins, būtinai perskaitykite knygą „Pinokio nuotyčiai“ ir ją nuo pradžios iki galo perskaitysite. Gal net save atpažinsite kai kuriose vietose.

Konstitucijos 12 straipsnis . Lietuvos Respublikos pilietybė įgyjama gimstant ir kitais įstatymo nustatytais pagrindais.

Vaiko teisių konvencija

7 straipsnis

1. Vaikas įregistruojamas tuoj po gimimo ir nuo gimimo momento turi teisę į vardą ir pilietybę, taip pat, kiek tai įmanoma, teisę žinoti savo tėvus ir būti jų globojamas.

2. Valstybės dalyvės užtikrina, kad šios teisės bus įgyvendintos vadovaujantis jų įstatymais ir jų įsipareigojimais pagal atitinkamus šios srities tarptautinius dokumentus, ypač tuo atveju, jei antraip vaikas neturėtų pilietybės.

8 straipsnis

1. Valstybės dalyvės įsipareigoja gerbti vaiko teisę išsaugoti savo identiškumą, įskaitant pilietybę, vardą ir šeimos ryšius, kaip tai numatyta įstatymu, neleisdamos neteisėto kišimosi.

2. Jei vaikui neteisėtai atimama dalis ar visi jo identiškumo elementai, valstybės dalyvės suteikia jam paramą ir apsaugą, reikalingą jo identiškumui kuo skubiau atstatyti.

Visuotinė žmogaus teisių deklaracija

15 straipsnis

1. Kiekvienas turi teisę į pilietybę.

2. Niekam negali būti savavališkai atimta jo pilietybė arba teisė ją pakeisti.
